

СУСЬКИЙ ГЕОРГІЙ ВАЛЕРІЙОВИЧ

аспірант Інституту програмних систем НАН України

Науковий керівник:

Сініцин І.П., доктор технічних наук

Кібербезпека реєстрів в аспекті журналістики розслідувань

Кібербезпека є значущим фактором існування та функціонування системи державних реєстрів України. Саме їх захищеність та забезпечення невторгання у реєстри дає можливість фіксації, зберігання та користування необхідною інформацією, що має юридичний статус. В сучасному світі цифрові реєстри набувають особливого значення у зв'язку з високою мобільністю населення. Зокрема для українців це набуло ще більшого значення у зв'язку з евакуацією великої кількості населення після початку повномасштабного російського вторгнення на територію України 22 лютого 2022 року.

Для сфери журналістики розслідувань наявність реєстрів є суттєвим джерелом інформації про наявність корупції та інших правопорушень з боку державних посадовців та депутатів виборних органів, які мають необхідність оприлюднювати свої електронні декларації, що фіксують їхній економічний (фінансовий) стан. Згідно думки Анни Бабінець, керівниці агенції журналістських розслідувань «Слідство.Інфо», саме з роботи з реєстрами починається велика кількість журналістських розслідувань, які можуть мати суспільний резонанс [1].

З точки зору авторів посібника з розвідувальної журналістики Марка Лі Хантера та ін., необхідно «уважно стежити за повідомленнями у ЗМІ. Загалом непогано відслідковувати те, що відбувається у певній сфері, щоб згодом побачити якісь типові сценарії розвитку подій, завдяки чому можна буде відразу зрозуміти, коли станеться щось незвичайне. Якщо ви завершуєте матеріал і питаєте себе: «Чому це сталося?», ймовірно, що вам є що розслідувати» [5, с.11].

Для журналістів-розслідувачів є очевидним, що цей різновид журналістської діяльності передбачає активне користування публічною інформацією, зокрема реєстрами, що знаходяться у вільному доступі, з метою збору даних важливих з точки зору питань підзвітності, виявлення корупційних схем та утвердження соціальної справедливості. У кожному журналістському розслідуванні передбачається викриття раніше прихованих від оприлюднення явищ життя – таких, що або навмисно були приховані особами, наприклад можновладцями, або були такими випадково, загубившись на тлі багатоманітності фактів та обставин, які перешкоджали реальному розумінню того, що відбувається. Автори посібника з розслідувальної журналістики, що був опублікований ЮНЕСКО у 2011 році, акцентують, що цей вид журналістики включає оприлюднення тих фактів та історій, що могли навмисно приховуватись кимось з чиновників або випадково загубились у хаотичній масі інформації та подій, що ускладнює їх коректне сприйняття. Подібна діяльність вимагає використання величезної кількості джерел, секретних та публічних документів тощо [5].

Для проведення журналістського розслідування потрібне використання насамперед відкритих джерел та документів, а за потреби – і секретних. Саме такими відкритими джерелами є більшість цифрових реєстрів. Як підкреслює Ю.В. Завгородня, «окремі країни світу виділяють значний рівень видатків саме на інформаційну сферу, її захист та комфортне використання людьми, безпеку захисту інформаційних баз даних та збереження стабільності у політичній системі. Суспільства, які стали цифрованими, стають вразливими саме у кіберпросторі» [2, с. 64].

Базовими засадами забезпечення кібербезпеки державних реєстрів як інформаційно-комунікаційних систем є визначені елементи кіберстійкості. Такі елементи мають основні категорії: управління, права доступу, сегментування, забезпечення цілісності та конфіденційності даних, активне реагування на інциденти, відновлення і координація, скоординований захист. Підхід ґрунтується на практиках побудови і управління кібербезпекою, зокрема, на методологіях Національного інституту стандартів і технологій США (NIST).

Сьогодні існує відоме об'єднання журналістів-розслідувачів GUIN (Global Investigative Journalism Network), виконавчим директором якої є Девід Каплан. Ця «глобальна

мережа» об'єднує 244 некомерційних організацій у 90 країнах, діяльність яких спрямована на проведення та підтримку журналістських розслідувань [6]. За визначенням, прийнятим GUIN, «журналістським розслідуванням вважається систематичне, поглиблене, оригінальне дослідження чи репортаж, яке часто пов'язане з розкриттям секретів або таємниць [3].

Для роботи з держреєстрами журналістам теж потрібні певні професіональні навички та знання; очевидно, що «професіоналізація отримує прибуток від масштабу. Це процес, який потребує спільноти професіоналів. А щоб хороші журналісти ставали кращими, їм потрібні інші хороші колеги, з якими можна обмінюватися інформацією та оскаржувати їхні погляди. У сфері журналістських розслідувань таке співтовариство професіоналів існує в США та в ряді інших країн. Останнім часом таке співтовариство почало з'являтися в глобальному масштабі» [8]. Так, наприклад, Ева Семпсон, зазначає, що «дві країни завершують роботу над угодою, згідно з якою Міністерство юстиції США та ФБР допомагатимуть владі Кіпру у виявленні та судовому переслідуванні ухилення від санкцій та інших незаконних фінансових операцій, пов'язаних з Кіпром» [7].

Крім вміння користуватись інформаційними ресурсами, необхідно розуміти, що вони також знаходяться під загрозою кібератак. Зокрема, з перших місяців повномасштабної російської агресії були зафіксовані загрози кібератак щодо таких досить вразливих об'єктів, як держреєстри. Робота над уникненням загроз та, якщо вже це сталося, визначенням оперативних заходів полягає у нейтралізації наслідків та забезпеченні доступу зловмисників. Проблема посилюється тим, що більшість держреєстрів не можна вимикати. Отже, вирішення проблеми має ще й часовий вимір й поділяється на те, до якого типу належить, чого стосується атакований держреєстр, чи він належить до тих, що можна вимикати на певний час, чи ні.

Висновки. Представникам розслідувальної журналістики необхідно пам'ятати, що у відкритих джерелах міститься завжди набагато більше інформації, ніж використовують журналісти. Найчастіше здобути таку інформацію та підготувати на її основі матеріал, означає здобути «легку перемогу», тому що конкуренти найчастіше такими речами не займаються. Тому ставитись до джерел інформації, зокрема, яка міститься у держреєстрах треба дуже відповідально.

Список використаних джерел:

1. Бабінець А. Етика розслідувальної журналістики: нульовий закон робототехніки. КЖЕ. [URL](#) (дата звернення 14.05.24)
2. Завгородня Ю.В. Роль НАТО у боротьбі з кіберконфліктами: політико-правовий аспект // Регіональні студії. № 30. 2022. С.62-65.
3. Розслідувальна журналістика: визначення поняття. [URL](#) (дата звернення: 14.05.24)
4. Ярощук О. Нові форми журналістського розслідування у XXI столітті: найближчі майбутні виклики // Вісник Львівського університету. Серія журналістика. № 45. 2019. С.200-207.
5. Hunter Mark Lee, Hanson Nils, Sabbagh Rana, etc. Story-Based Industry: A Manual for Investigative Journalists. Paris: UNESCO Publishing, 2011. 87 p.
6. Kaplan David E. Global Investigative Journalism: Strategies for Support. CIMA: Center for International Media Assistance, 2013.
7. Sampson Eve. Cyprus and U.S. to form partnership to combat financial crime. International Consortium of Investigative Journalists. March 29, 2024. [URL](#) (дата звернення: 14.05.24)
8. Vereniging van Onderzoeksjournalisten (VVOJ). The Dutch-Flemish organisation of investigative journalists. [URL](#) (дата звернення: 14.05.24)